

TÜRKLERİ TANIMLAYAN GENEL ÖZELLİKLERİN ÖZETİ

Yazılarımın Türklerin özellikleri bölümünde anlatılanlar, fertlerin genel yapıları olmakla beraber, her bireyin sahip olduğu özellikler değildir. Ayrıca insanlar fert olarak bile; tek başına iken farklı, toplum içindeyken farklı özellikler gösterebilirler. Bazen aynı topluluk farklı ortamlarda birbirinden değişik davranabilir.

Bu bölümde bahsedilenler, toplum içindeki çeşitli kesimlerden oluşan gurupların, benzer olaylarda açığa vurdukları özelliklerindeki ortak noktalarıdır. Bu özelliklerin tamamı, bütün Türk boylarında ve kişilerde ortaktır diye bir iddiada bulunulamaz. Ancak tarih, bizim bazı genellemeler yapmamıza izin vermektedir.

Wess Roberts'in yazdığı Atilla'nın liderlik sırları kitabında; Hun Türkleri'nin lideri şöyle söyler (s.136): **"Hiç kimse, bir Hun'un kendisi için yapmadığını onun adına yapamaz."** O halde milletler kendi varlıklarını ve özelliklerini ciddiyetle irdelemelidir. Sistemlerini de bu verilerin ışığında kurmalıdır. **Bir milleti, yine ve ancak kendisi kalkındırabilir.** Nitekim Türkler, tarih boyunca medeniyetlerini kendi gayretleriyle kurmuşlardır. **Türklerdeki yüksek onur özelliği** milletler arenasında geride kalmaya tepki verecektir.

Türkler, en zayıf oldukları son iki yüz yıldır, yüzlerini daha gelişmiş olan Batıya çevirmişlerdir. Ama destek yerine çoğunlukla köstek görmüşlerdir. Buna rağmen Türkler, gelişmelerini sürdürmektedirler. Çünkü **Türklerin "maddi ve manevi sağlamlık" özellikleri,** yokluklara sabredip mücadelelerini sürdürerek gelişmelerinde etkili olmaktadır.

Sistemleri kurarken Atilla'nın şu sözlerine de dikkat edilmelidir: "Hunlar için iyi olan her şey kavim ve ulus için de iyi olmalıdır. Aynı şekilde, kavim ve ulus için iyi olan da bir Hun için iyi olmalıdır. Yoksa insanlarımızı Romalılara kaptırırız." Gerçekten de, W. Roberts'in aktardığı (s.81) Atilla'nın söylediği düşünülen bu sözler, sistemleri tartışırken üzerinde durulacak çok önemli bir olgudur. **Türklerdeki "zamana ve şartlara uyarak devletlerini sürdürme"** geleneğinin temelinde yukarıdaki düşünce vardır.

Bireyi maddeten zenginleştirmeyi hedefleyen Adam Smith'in düşüncelerinin de, Marx'ın "toplumla gelecek kurtuluşu" savunan fikirlerinin de, sorunları çözmeye yararı olmadığı artık anlaşıldı. Hattâ bu düşünceler, milyonlarca insanın daha fazla acı çekmesine ve mutsuz olmasına neden oldu. **Adam Smith ve Marx'ın fikirlerindeki en önemli eksiklik, tek yönlü olmalarıdır. Ya sadece bireyi hedef almışlar, ya da yalnızca toplumsal eşitliği sağlamayı düşünmüşlerdir.** Hayatın gerçeklerinden bazılarını yok sayan diğer birçok anlayış gibi, son dönemlerin bu iki önemli düşünce sistemi de kısa sürede başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

Bu sebeple, Hun Türklerinin lideri Atilla'nın da belirttiği gibi, **bireylerin davranışlarının topluma, toplumsal kuralların da fertlere faydalı olacağı sistemler geliştirilmelidir.** Aslında "din"lerin amacı bunu gerçekleştirmektir. Gerek semavi dinler, gerekse Budizm ve Konfüçyüsçülük gibi öğretilerin amacı birbirlerine benzer. Önce bireyi geliştirmeyi sonra da toplumsal uzlaşmayı sağlamayı hedeflerler. Bireyi mânen olgunlaştırmadan toplumu düzenlemek çok zordur. Olgunlaşmamış bireylerin toplumlarını düzene sokmak, ancak zor kullanarak mümkün olur. Ama zor kullanarak elde edilecek başarının ömrünün uzun olmayacağı aşikârdır. Diğer taraftan Marksist anlayışla toplumsal uzlaşmanın sağlanması durumunda bu anlayışın, toplumun bütün fertlerini hem madden hem de manen geliştireceğini beklemek nafîle bir istektir.

Kurulmasını önerdiğimiz sistemde devlet, mutlaka var olacaktır. **Devletsiz toplum ve toplumsal uzlaşma düşünülemez.** Ancak devletin görevinin ve yapacaklarının ya da yapmaya çalışacaklarının sınırlarının kesin çizgilerle çizilmesi gerekir. **Çünkü devletin gücü, milletin**

maddi-manevi gücüyle ve yeraltı-yerüstü kaynaklarıyla (fiziki varılarıyla) sınırlıdır. Ayrıca yapısı gereği devlet organizasyonlarının, her konuda başarılı olması beklenemez. Yararlı olmayacağını bilerek bir faaliyete başlamak hatadır.

Dünyadaki genel anlayış hakkında kısa bir bilgi verdik. Şimdi Türklerin yararına olacak sistemlerin tartışmalarına zemin hazırlamak için, toplum olarak özelliklerini kısaca tekrar gözden geçirelim.

Türklerin en belirgin özellikleri, hoşgörülü ve merhametli olmalarıdır. Tarih incelendiğinde bu özelliklerin, hem birey olarak hem de toplum olarak Türklerin yaşantılarını etkilediği anlaşılıyor. **Hoşgörülükleri, Türk insanının kendisiyle ve dolayısıyla çevresiyle barışık olmasına yol açtı.** Bu sayede **imparatorluk kurmaya meyilli hale geldiler.** Türkler egemenlikleri altındaki diğer halklara, hep hoşgörü ile yaklaştılar. Devletlerinin ana kurucusu olan Türk boylarına ise, daha az hoşgörülü davrandılar. Kendi soylarından olan insanların yapıcı olmayan eleştirel davranışlarını, bazen ihanetle özdeş gördüler. Çünkü "gönül, umduğuna küser" anlayışındadırlar. Bu anlayış günümüzde de sürmektedir.

Ancak, vatanlarına ve namuslarına karşı bir tehlike gördükleri ortamlarda Türkler, hiç hoşgörü göstermediler. Böyle olaylarda hoşgörülerini bitti. Hatta bazen, nankörlük ettiklerini düşündüklerine karşı, acımasız olabilecek kadar sert karşılık verdiler. Buna rağmen J.P.Roux'ya göre (s.25), **Türklerin dünya uygarlığına yaptıkları en önemli katkı,** halkları bir arada barış içerisinde yaşatarak, insanlığa, bunun olabileceğini göstermeleridir.

Türklerin bir diğer özellikleri de doğdukları yere bağlılıklarıdır. Mezar kültürü, Türklerde atalarına karşı saygının sanata dönüşmesini sağladı. Doğdukları yere bağlılık özellikleri, Türklerin eritmeye karşı direnmelerini kolaylaştırdı. Böylece gittikleri yerlerde ayakta kaldılar. Ancak küçük guruplar Türklükten uzaklaştılar. Büyük guruplar için böyle bir sonuç doğmadı. Nitekim, Atilla'dan sonra Hun Türkleri, Kurum Handan sonra Balkan Bulgar Türkleri, Topa (Tabgaç) Kiao'dan sonra Tabgaç Türklerinde benzer olaylar yaşandı. Bu guruplar dikkatle incelenirse, bu bölgelerdeki Türk boylarının önemli bir kısmının değişimi kabul etmedikleri görülür. Bunu o yörelerde kalmayarak, diğer Türk boylarının daha çok olduğu bölgelere çekilmelerinden anlıyoruz. Dolayısıyla bugün o bölgelerde yaşayan halkların tamamını, Türklerin değişime uğramış halleri olarak değerlendirmek yanlış olur. Ancak elbette geri dönmeyerek yerli halklarla karışmış guruplar vardır.

Türkler, gittikleri yerlerde, kurdukları imparatorluklarda **kimseyi Türkleştirmeye çalışmadılar.** Bu anlayışları ile eritmeye karşı direnme özellikleri birleşince, diğer kültürlerden etkilenmeleri de çok az oldu. Bu etkilenmeler genellikle olumlu yönde oldu. Bazen ilk geldikleri yörede, gördüklerini taklit ederek başladılar. Ama sonrasında geliştirdiler. Çünkü kendilerine güvenleri vardı. Ataları da her gittikleri yerde başarılı olmuşlardı. Bu nedenle J. P. Roux'ya göre (s.152) Türkler, gittikleri yeni yerlerde akıllarını kullanarak kendi gelenekleri ve anlayışları ile çevreden aldıklarını birleştirerek geliştirmeyi başardılar. Böylece yeni yaratıcılık örnekleri vererek kendilerine özgü eserler ortaya koydular. **Türklerin bu özellikleri İslâmiyet'ten önce de vardı, sonrasında da gelişerek devam etti.**

Türk halkı kendisiyle barışık olduğu için genelde, "arif" denilen bir anlayışa sahipti. Nitekim "cahil", okumamış insan demek değildir. **Cahil, her şeyi bildiğini zanneden ve bilgi edinmeye açık olmayan insan olarak tanımlanabilir.**

Halkın bu yapısı ile yöneticilerinin ileri görüşlülüğünün birleştiği dönemlerde Türkler, zamana uyarak devletlerini sürdürdüler. **Uzun süren savaşlar, hastalıklar, kıtlıklar gibi sıkıntılar Türk dehasını solduramadı. Ancak,** ülkedeki yabancı kökenlilerin nüfuslarına göre çok fazla oranda yönetime gelmeleri zamanla ters etki yaptı. Bu kişilerden şahsi ve gurup menfaatlerini düşünenler arttıkça, Türk dehasının gerilediği gözlemlenmektedir.

Tarihleri boyunca imparatorluklar kuran Türklerin, devlet eliyle ırkçılık yaptıklarını gösteren hemen hiç bir olay yaşanmamıştır. Türklerdeki hoşgörü anlayışları, ırkçılık yapmalarını engelledi. Ancak, yöneticiliğe getirdikleri yabancı kökenlilerden ve azınlıklardan bir kısmı devlet için çalışırken, bazıları Türklere karşı ırkçılık yaptı. Ama Türkler karşılık verirken, hep devletin "bekasını" yani sürekliliğini düşündüler. Sert karşılık verdiklerinde bile, amaçları devletin kalıcılığıydı. Günümüz Türkiye'sinde de durum aynıdır. Türk kökenli olmayan Müslümanların bir kısmı, geldikleri devlet kadrolarında, benliklerine yenilerek ırkçılık yaparlar. Ama aynı göreve daha sonra gelen bir Türkün, benzer uygulama ile karşılık verdiği çok nadiren rastlanır. Türk yöneticinin ırkçılık yaptığına rastlamak daha zordur. Türkler, atalarının hoşgörüyü evrensel hale getirdiklerini bilir ve hoşgörülü davranır. Atalarının gittikleri yerlerdeki halklara koruyuculuk yaptıklarını, büyük düşündüklerini bilir. Türklüğün asaletine sahip olanlar, karşındakiler hata yapıyor ve hileye başvuruyor diye kendileri de aynı yanlışı yapmazlar. Aynı hataya düşmemek ve hileli yollara başvurmamak için gayret sarf ederler. Art niyetli düşünenleri çok azdır. Ancak karşı tarafın hareketleri, vatan ve namuslarına karşı tehlike oluşturursa, bertaraf etmek için çeşitli hilelere başvurmaktan çekinmezler.

Türkler tarih boyunca gittikleri her yerde ticaret yaptılar. Zaten yeni bir yere giden insan, doğrudan üretime giremez. Önce elindeki varlıklarıyla ticaret yapar, sonra o bölgeye alışıkça üretime yönelir. Kitaptaki, Türklerin ticari tarihlerini incelediğimiz bölümde görüldüğü gibi, güvene dayanan gerçek anlamdaki ticaretin kuralları, Türklerin yapılarına uymaktadır. Türkiye'de son yıllarda görülen hatalı ticari uygulamalar, bu gerçeği örtemez. Yeni neslin bir kısmında, eski Türklerin kazançtan anladıkları "itibar"ın yerini, kâr hırsı aldı. Dindar olduğunu iddia eden guruplardan bazıları, "**Müslüman zengin olmalı**" sloganını geliştirdiler. Bu hedefe ulaşmak için helâl olmayan şartları, mübah saydılar. Kur'an-ı Kerim'de insanlara tanınan zorunlu halleri, daha çok nefislerine uyarlayarak yorumlar oldular. Ayrıca Türk kökenli olmayanlar, Türkiye'nin hayatında nüfuslarına göre çok fazla etkili hale geldiler. Bunların önemli bir kısmı bu güçlerini şahsi veya öz gurupları lehine kullanmaya çalışıyorlar. Ama, olaylara dışarıdan bakanlar bu hatalı davranışların tamamını, Türklüğe mal etmek yanlısına düşüyor.

Türkler, tarihlerinin her döneminde, kadınlara saygılı oldular. Bu saygı ve sevgi "ana"ya karşı doruğa çıktı. Ama namus konusunda bir terslik hissettikleri zamanlar, kadınlara karşı da sert ve hattâ acımasız oldular. Türkler kadını, önce insan olarak gördüler. Kadının toplumda fonksiyonel (etkin) bir rolü vardı. Geçmiş tarihlerde kadınlara karşı görülen bu saygı karşılıklı idi. Yani kadınlar da erkeklere çok saygılı davranıyorlardı. Ancak, kitle iletişim araçlarının geliştiği, üretim ilişkilerinin değiştiği, ekonomik yapının farklılaştığı günümüzde, sabır ve hoşgörü azalmaya başladı. Sonuçta eski sevgi, saygı ile birbirine tahammül anlayışı, karşılıklı sarsılmaya başladı.

İsmail Hakkı KÜPÇÜ